

HRVATSKI *glasnik*

Godina XIX, broj 44

29. listopada 2009.

cijena 100 Ft

Proslava dvjesto sedamdeset
pete obljetnice izgradnje
garske crkve

Foto: Smiljka Zegnal

Komentar

Hoće li biti samo komad papira?

Prošlo je već godinu i pol otkako je na sjednici Hrvatske državne samouprave potaknuto pitanje Strategije razvoja i budućnosti hrvatske zajednice u Mađarskoj i nužnost njezine izrade. Prema posljednjim informacijama, izradu strateškoga plana HDS je povjerio svojoj ustanovi Znanstvenom zavodu Hrvata u Mađarskoj. Premda se po riječima njegovog ravnatelja, Zavod ne može smatrati mjerodavnim glede određivanja strategije razvoja Hrvata u Mađarskoj, nego je zadaća vrhovnoga političkog tijela dati njegove smjernice, i to za sva područja vezana uz hrvatsku zajednicu, ipak su se latili posla jer ih je Skupština svojom odlukom na to obvezala. Tako je ravnatelj Zavoda dr. Ernest Barić početkom listopada sazvao u Pečuh predstavnike hrvatskih manjinskih medija kako bi se razgovaralo o jednom od važnih područja, o manjinskim medijima, kako bi se analiziralo trenutno stanje, da bi se znalo odakle krenuti, na što se može graditi.

Pitanje medija tek je jedno od strategijskih područja. Naravno, tu je i školstvo, kultura, gospodarstvo, moguća strategija razvoja vrlo je razgranata. Trebalo bi njome obuhvatiti sve čime se pripadnik nacionalne manjine susreće tijekom svog života. Možda je to malo pretjerano izrečeno, ali pitam se, koliko nas traži izvod iz matične knjige rođenih na hrvatskome jeziku? Nastavljajući s dječjim vrtićem, školovanjem na materinskom jeziku, slušanjem mise na svome jeziku, praćenjem medija na svome jeziku, rabljenjem materinskog jezika u javnosti, zapošljavanjem, održavanjem veza s matičnom domovinom, gajenjem svoje kulture sve do odgajanja svoje djece, koji bi sve to nastavili. Vjerojatno ima još i drugih područja koji bi trebali biti sastavni dijelovi našega strateškog plana. Imamo li stručnjake za sva područja? Ako ih imamo, jesmo li spremni ulagati u njihov rad?

Strategija je način postizanja nekog cilja. Što bi nam trebao biti cilj? Želimo li formulirati općenito, rekli bismo da je to jačanje naše zajednice u jeziku, kulturi, javnosti i na raznim drugim poljima, što bi zapravo dalo općenito jačanje naše zajednice. Što nas jača? Postojanje naših ljudi koji govore hrvatski, koji drže do svoje kulture, svojih običaja, koji i svoju djecu odgajaju u tome duhu, itd. Dakle što je rješenje naše strategije? Ulaganje u ljude. Uvjete imamo za razvoj, još Hrvata ima, doduše, sve manje, stoga je krajnje vrijeme da damo, osiguramo što šire mogućnost i uvjete rada za dobrobit naše zajednice. No ne znam postoji li namjera da se ulaže u narečeno. Želi li naš strateški plan biti ozbiljan? Je li naša krovna organizacija ozbiljno razmišlja o budućnosti Hrvata kada nema koncepciju za odgajanje stručnih kadrova, kada u raspravi s predstavnicima matične domovine smatra najvažnijim pitanje kupnje nekretnina u vrijednosti preko sto milijuna forinti, a za usavršavanje nastavnika žali nekoliko stotina tisuća? Pa tko čini našu zajednicu? Zar je ne čine ljudi? Hoće li ovako nekretninu napuniti ljudi koji znaju hrvatski? Tko će ispuniti sadržajem strategiju ako zaboravimo na ljude, hoće li i to biti samo nekoliko komada papira negdje na polici?

Bernadeta Blažetin

„Glasnikov tjedan“

Kako brzo prolaze sati, dani i godine, a mi kao da sve manje vremena imamo za sjećanja. A bez sjećanja nema pamćenja, nema lica i dodira, topline i mirisa... Dušni dan nas opet podsjeća kako malo vremena odvajamo za sjećanja, te u njegovu ozračju žurimo sjetiti se svih onih naših dragih

pokojnika s kojima tako malo razgovaramo, a znamo kako bi trebalo to biti znatno više. Podsjećaju nas na to i krizanteme, i crkvena zvona, i onaj neobični i neponovljivi miris tamjana iz našega djetinjstva, te vosak koji curi niz svijeću i onako topao lijepi se za kožu ruke i ostaje na njoj. Još jednom smo u prilici sjetiti se ljudske sudbine i trena zemnoga života. Puna su naša groblja, prepuna... Prepuna naših dragih koji, bar toga dana, duboko žive s nama. Jer sjećamo se... Oni su tu pokraj nas i ako poželimo, možemo razgovarati s njima, poljubiti ih i kazati im kako ih unatoč slabim sjećanjima nikada nećemo napustiti, kao što ni oni nisu napustili nas. Oni su u nama, mi smo dio njih, a oni dio nas živih, dio vječnoga kruga što ga čini toliko zagonetni tjelesni život i nada u vječnost duše. Nada i optimizam jesu osobine sretnoga čovjeka. Jer toliko puta u životu nađemo se u naizgled bezizlaznoj situaciji, ali onda upravo s nadom i optimizmom nađemo rješenje i nastavljamo započeti put. Možda je tako bilo i s mojim domaćinom Joeom koji je davne 1956. godine napustio Mađarsku.

Danas joj se vraća i živi u njoj iako onda kao mladiću vjerojatno nije bilo lako s naramkom na ramenima uputiti se u daleki i nepoznati svijet. Ali i onda su se mogli uputiti tek oni koje je odlikovala nada i optimizam, oni su vjerovali u sebe. Proslava nacionalnog praznika Revolucije iz

1956. godine danas se slavi u demokratskome društvu, opterećenom siromaštvom, u globaliziranome svijetu gdje se nacionalni praznici primjećuju tek po zatvorenim supermarketima i dan prije neradnoga dana po golemim gužvama u njima. Malo se govori o povijesti, još manje o revolucijama, tek onda kada su one u službi aktualne politike. Ovogodišnja je proslava bila mirna i stalozena, za razliku od onih otprilike nekoliko godina kada se proslava nacionalnoga praznika koristila kao prilika za otvoreni sukob dvaju političkih tabora. Već je danas očito tko će odnijeti većinu na nastupajućim parlamentarnim izborima i vladati od sljedećeg ljeta Republikom. Stoga su i sukobi u vidu prosvjeda postali nepotrebni. Kažimo kako je prigodom pečuske proslave i spomena na Revoluciju iz 1956. godine mađarski pjesnik László Bertók nazvao ta zbivanja najslavnijim danima mađarske povijesti, kazavši kako je to bilo vrijeme kada je cijela Mađarska težila slobodi, istini i pobjedi ne strepeći pri tome od znatno moćnijih od nje.

Branka Pavić Blažetin

Obavijest i poziv

Obavještavamo sve čitatelje Hrvatskoga glasnika, sve manjinske samouprave, civilne udruge, škole i sve hrvatske ustanove u Mađarskoj i matičnoj domovini kako uskoro izlazi iz tiska Hrvatski kalendar 2010. godine. Pobrinite se da ovo najtiražnije izdanje Hrvata u Mađarskoj, prošle godine tiskano u 3 500 primjера, stigne u vaš dom. Na dvjestotinjak stranica, od čega ove godine njih osamdesetak sadrži fotografije, tu je i niz zanimljivih napisa.

Naručite Hrvatski kalendar već idućega tjedna kod izdavača Croatica Kft.

Adresa: Croatica Nonprofit Kft., 1065, Budapest, Nagymező. u. 49.

Pf.: 495, tel.: 00 36 1 269 1974, tel./faks: 00 36 1 269 2811,

e-mail: croatica@croatica.hu.

Branka Pavić Blažetin
urednica Hrvatskog kalendara 2010

**Čitajte i širite
Hrvatski glasnik!**

Aktualno

Hrvatska u programima „Pečuh – europska prijestolnica kulture 2010”

Kako donosi portal Ministarstva kulture Republike Hrvatske, ministar kulture Božo Biškupić 14. listopada primio je u službeni posjet Zsolta Pávu načelnika grada Pečuha. S njim u društvu bio je i Ivica Đurok, predsjednik pečuške Hrvatske samouprave. Glavna je tema razgovora bio dogovor oko sudjelovanja hrvatske strane u projektu „Pečuh – europska prijestolnica kulture 2010”. Ministar Biškupić izrazio je zadovoljstvo izborom Pečuha kao prvoga mađarskoga grada koji će nositi naslov Europske kulturne prijestolnice. Pečuh je grad bogate povijesne i kulture baštine te središte u kojem živi jedanaest nacionalnih manjina, što čitavoj regiji pruža neograničene mogućnosti suradnje. Pečuški je gradonačelnik naglasio da grad Pečuh neprekinuto i iznimno dobro surađuje s više hrvatskih gradova, ponajprije s gradom prijateljem Osijekom, s kojim ima potpisanu Povelju o suradnji, zatim s gradom Zagrebom, a dobri se odnosi ostvaruju i s gradovima Rijekom i Pulum. Vezano uz hrvatsko sudjelovanje u projektu

Europske prijestolnice kulture, pečuška Gradska uprava izravno je dogovarala programe i sa spomenutim gradovima. Gradonačelnik Páva predložio je da se u sklopu obilježavanja EPK 2010 organizira Tjedan hrvatske kulture u pečuškom Domu umjetnosti i književnosti, te Dan Hrvata kao program Hrvatske manjinske zajednice u Pečuhu (nastup hrvatskih manjinskih skupina). U službeni program EPK 2010 bit će uvrštena izložba Ministarstva kulture „Suvremeno hrvatsko kiparstvo” koja će se predstaviti u reprezentativnom izložbenom prostoru Centra Cella Septicora, spomeniku upisanom na Listu svjetske baštine, od listopada do studenoga 2010. godine. Gradonačelnik Páva reče kako će u potpunosti biti obnovljena ljetna pozornica Hrvatskog kazališta u Pečuhu te pozvao hrvatsku stranu da ponudi svoje prijedloge.

Ministar Biškupić je naglasio da je Hrvatskoj važno da projekt Europske prijestolnice kulture bude uspješan te hrvatski interes za sudjelovanjem iz razloga što i inače dvije

zemlje imaju odličnu i razvijenu suradnju. Predloženi su kazališni i glazbeno-scenski projekti koje će Ministarstvo kulture financirati, te izložba „Suvremeni hrvatski nakit” koja bi pečuškoj kulturnoj javnosti predstavila suvremeni proizvod hrvatskog umjetničkog nakita. S obzirom da je Hrvatsko kazalište u Pečuhu istaknut nositelj projekta EPK 2010, izraženo je žaljenje zbog prestanka radova na proširenju i obnovi kazališta, kao što je to prije bilo dogovoreno, te je izražena nada da će u skorije vrijeme to biti i izvedeno. Kako saznajemo, predloženo je i gostovanje dvaju hrvatskih kazališta, vodećih kazališta za djecu i mladež, Kazališta Mala scena i Teatra «Exit», potom gostovanje mlade pijanistice Martine Filjka koja je dobila prvu nagradu na Natjecanju mladih pijanista 2009. godine u Clevelandu, i još nekoliko zanimljivih projekata. Kako saznajemo, predsjednik pečuške Hrvatske samouprave Ivica Đurok upoznao je ministra Biškupića s nekoliko projekata hrvatske zajednice u Pečuhu koje namjeravaju ostvariti u suradnji s gradom Pečuhom, te želju aktivnoga sudjelovanja u provedbi projekta i programa „Pečuh – europska prijestolnica kulture 2010”.

Izvor:

web-stranica Ministarstva kulture RH

Ivica Đurok

Ministar Biškupić u Barči na trećoj zajedničkoj sjednici vlada Mađarske i Hrvatske

Kako je za Hrvatski glasnik, nakon 14. listopada i posjeta mađarskog izaslanstva iz Pečuha ministru kulture Republike Hrvatske Božu Biškupiću, kazao jedan od članova izaslanstva, predsjednik pečuške Hrvatske samouprave Ivica Đurok, „Išli smo raščistiti detalje i okončati programski dio sudjelovanja hrvatske strane u projektu Pečuh 2010, kako sa strane grada Zagreba tako i sa strane države Hrvatske, da porazgovaramo na iznimno značajnu temu za Hrvate u Mađarskoj, a to je proširenje i obnova Hrvatskog kazališta u Pečuhu. Išlo se s konkretnim prijedlozima, i dočekani smo s konkretnim prijedlozima. Puno se lobiralo, kako veleposlanstvo Republike Hrvatske u Pečuhu, tako Ured grada Zagreba, Ured grada

Pečuha i Hrvatska samouprava Pečuha te smo se uspeli dogovoriti o ključnom pitanju, sadržajnom dijelu programa Pečuh 2010 i predstavljanju hrvatskih vrednota.” Đurok nadalje kaže kako prvi element dogovora čini ono što nudi matična domovina, to su raznolike književne paradigme, izložbe, kazališne predstave, a drugu element programa Pečuh 2010 čini ono što nude Hrvati u gradu Pečuhu. Tako, reče Đurok, uskoro će izdati CD-izdanje s pjesmama Josipa Gujaša Đuretina, priredit će konferenciju i više izložaba pod zajedničkim nazivnikom „Hrvati u modernoj umjetnosti”. Posebice će se predstaviti hrvatska likovna elita na čelu s Borisom Švaljekom, a priprema se i nastup naših umjetnika, tako kipara,

slikara... Izdat će se i tri izdanja, a u lipnju ugostiti Željko Bebek. Ali najvažnijim Đurok smatra ono što se prilikom ovog posjeta uspjelo na dnevni red vratiti: pitanje proširenja i obnove Hrvatskog kazališta, o čemu se nije razgovaralo na zajedničkoj sjednici vlada, mađarske i hrvatske. To je jako bitna, po Đuroku najbitnija stvar jer se radi o ključnoj ustanovi. Očekuje se pomoć od grada Pečuha, dviju vlada i grada Zagreba da se ta problematika riješi, veli Đurok, te nastavlja kako treba uložiti milijun eura u obnovu i proširenje Hrvatskog kazališta. Nadalje, kaže Đurok, organizirat će se Tjedan hrvatske kulture u Pečuhu uza sudjelovanje gradova Osijeka, Pule, Splita i Vukovara.

bpb

BUDIMPEŠTA – Sveta misa na hrvatskom jeziku u crkvi Sv. Mihajla, u budimpeštanskoj Vackoj ulici bit će 1. studenog u 17 sati. Služit će ju velečasni Vencel Tot.

BAJA – Na Visokoj školi Józsefa Eötvösa u Baji, 3. i 4. studenog bit će održana tradicionalna metodološka konferencija u povodu Dana mađarske znanosti. U okviru Visoke škole djeluju pedagoški fakultet s Institutom za manjinske i strane jezike, a unutar njega i Odjel za hrvatski jezik, na čijem je čelu dr. Živko Gorjanac. Dan mađarske znanosti održava se svake godine, a Metodološku konferenciju priređuju svake četvrte godine. U sklopu ovogodišnje svečanosti Dane mađarske znanosti u svečanim okvirima otvorit će se Hrvatska metodička učionica. Kako smo čuli, odazvat će se mnogobrojni predavači iz Čakovca, Pečuha, Osijeka i Splita, s kojim je suradnja zbog velike udaljenosti malo teža.

PEČUH – U pečuškome Hrvatskom kazalištu u studenom bit će održane premijere dviju predstava, predstave „Sex i glad” nastale na temelju dramskoga teksta osječkog književnika Josipa Cvenića, produkcija Gradskog kazališta „Joza Ivakić” iz Vinkovaca, Hrvatskog kazališta u Pečuhu i Matice hrvatske Ogranak Osijek. Premijera će biti 6. studenog s početkom u 19 sati, a predstavu ostvaruju – redatelj: Damir Mađarić; scenografija: Ivica Zupković; kostimografija: Zsuzsa Tresz; glazba: Irena Popović; koreografija: Éva Bálint, a u predstavi glume: Marta – Petra Cicvarić; Leo – Vladimir Andrić; Toni – Stipan Đurić; Lidija – Sanja Dodig.

Druga će premijera biti 13. studenog u crkvi Sv. Elizabete, u pečuškome Kertvárosu, s početkom u 20 sati. Radi se o predstavi „Betlehemska zvijezda”. U režiji Stipana Filakovića nastaloj na tekst Mavra Vetrarnovića–Vojmila Rabadana. Uloge: – Andeo – Petra Grišnik; Gospa – Ana Ritgasser; Josip – Zoltan Gatai; Baba Raduna – Eva Polgar; Sibila – Anita Mandić; Baltazar – Gyula Béri; Melhior – Arnold Barić; Gašpar – András Mészáros; Dubravko – Ivo Grišnik; Miljenko – Ákos Kollár; Ljubomir – Miklós Kulman; Vukan – Arčon Rafael; Kresoje – Jozo Kovačević; Šišman – Csaba Csányi; Dragić – Ivan Végh; Marava – Erika Žarac; Miona – Petra Grišnik. U predstavi sudjeluje Zbor KUD-a Ladislava Matuška, a scenografiju potpisuje Gábor Kazinczy.

SEMELJ – Hrvatska samouprava sela Semelja 18. listopada s početkom u 21 sat u mjesnom domu kulture organizirala je prigodni bal u povodu dana Svetog Vendelina, kada Semeljci slave seosko proštenje, bučuru. Na balu je svirao Orkestar Juice. Ulaz je bio besplatan.

Otvoren Ured Hrvatske samouprave u Vršendi

U sklopu ovogodišnjega Šokačkog sijela, 3. listopada, u svečanim okvirima predan je na uporabu i posvećen Ured Hrvatske samouprave u Vršendi. Naime mjesna je samouprava uredila prostor gdje su svoje mjesto dobile dvije tamošnje manjinske samouprave, hrvatska i njemačka, svaka posebno, ali na istome katu, a romska samouprava svoje prostorije ima otprije. To su i prostori u kojima će djelovati ne samo Ured nego i vršendsko kulturno društvo, gdje će se oblikovati mala knjižnica s knjigama i hrvatskim izdanjima... Imali smo puno toga u Vršendi u proteklim desetljećima, mnogo toga se ugasilo, a sada već nekoliko mandata postoji Hrvatska samouprava koja se brine o potrebama vršendskih Hrvata, kaže njezina glasnogovornica Marijana Balatinac. Prostorija je uređena dijelom iz sredstava diferencirane potpore. Zastupnici vršenske Hrvatske samouprave, na čelu s predsjednikom Agikom Hosu, zahvalili su na susretljivosti i Hrvatskoj državnoj samoupravi. Prostoriju je posvetio velečasni Attila Bognár

Attila Bognár i Josip Kuzmić

koji je ocijenio kako je ovo velik dan i događaj u životu ove male hrvatske zajednice. Tu će se sastajati i vježbati, okupljati Orkestar Orašje, Pjevački zbor Orašje...

Kada su 1994. godine utemeljene hrvatske samouprave, tako i vršendiska, mjesna je samouprava na mjestu bivšega vatrogasnog doma dodijelila ured romskoj samoupravi, a Nijemci i Hrvati su čekali petnaest godina na svoje prostorije. Mjesna je samouprava za gradnju predanih prostorija, odnosno obnovu stare zgrade pokraj doma kulture, koja je nekada davno služila djeci kao dnevni boravak, priskrbila sredstva i obnovila ih odnosno dogradila potkrovlje gdje su Hrvati i Nijemci dobili nove prostorije.

Branka Pavić Blažetin

Udruženje u konačnom obliku

U uredu Hrvatske manjinske samouprave Zalske županije 22. listopada zasjedali su članovi Udruženja hrvatskih manjinskih samouprava kako bi se dogovorili o konačnom obliku djelovanja Udruženja, te zapošljavanju koordinadora. Na sjednici, osim jednoga člana, svi su bili nazočni.

Ladislav Penzeš, predsjednik Udruženja, odnosno gestorske samouprave, pozdravio je sve predsjednike manjinskih samouprava i Ladislava Gujaša, izabranog koordinadora još prilikom utemeljenja organizacije.

G. Penzeš izvijestio je nazočne o trenutnom stanju sređivanja Udruženja. Neke su se informacije mogle čitati i u Hrvatskom glasniku, no prema njegovu mišljenju, u tjedniku nije bilo sve tako napisano kako je bilo jer se njemu čini da je iz napisa izgledalo tako da je on kriv za to što koordinador još uvijek nije zaposlen. Problem je složeniji od toga jer ni HDS nije dao točne informacije u svezi s Udruženjem sve do posljednje skupštine, zapisnik o odluci još nisu poslali županiji, bez čega ne može krenuti zapošljavanje. Samo su dvije manjinske samouprave doznačile obećani novac, a bilo je i takvih koje nakraju već nisu htjele potpisati ugovor. Poslije se govorilo i o tome da Udruženje ne mora zaposliti koordinadora iako je u početku krovna organizacija svoju materijalnu potporu uvjetovala time.

Sada je već krajnje vrijeme da se sve raščisti i da članovi Udruženja odluče u kojem će obliku organizacija djelovati, kazao je g. Penzeš.

Ponovno je postavljeno pitanje koordinadora,

naime neki od članova zamišljali su obavljanje poslova koordinadora ne u punom statusu iako je već Udruženje donijelo odluku i o osobi.

Članovi su se složili u tome da je odluka o koordinadoru bila brzopleta, naime još tada nije bilo dokazane materijalne podloge, nego samo usmenih dogovora glede osiguranja sredstava. U svezi s HDS-ovom materijalnom potporom još je uvijek bilo nejasnoća, npr. zbog odmaklog roka zapošljavanja koordinadora može li se novac prenijeti na drugu godinu u te svrhe.

Nakon duže rasprave svi predsjednici manjinskih samouprava opet su izrazili namjeru da žele Udruženje u onom obliku kako je već otprije dogovoreno, te da će u najkraćem roku doznačiti novac na račun gestorske organizacije. Jednako tako dogovoreno je da će izabranoga koordinadora zaposliti od 1. studenoga na probno vrijeme, do 30. lipnja, ako ne, onda će to organizirati drukčije.

Nazočni su zadužili predsjednika i dopredsjednika Udruženja da zatraži od HDS-a izvadak zapisnika o odluci potpore Udruženju te da izrade ugovor za zapošljavanje koordinadora.

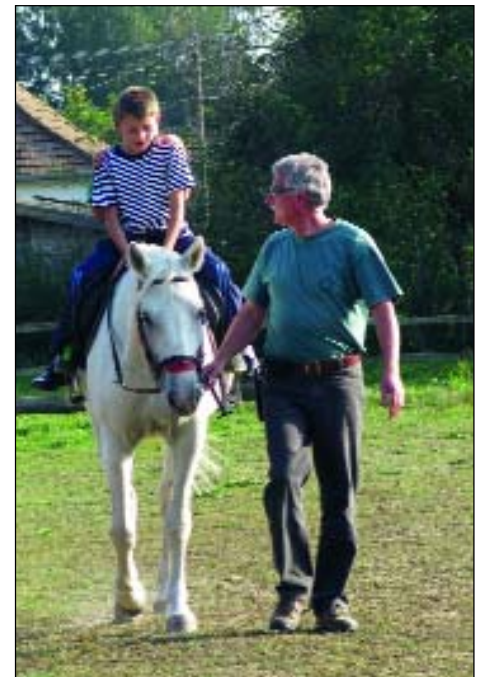
Beta

Suradnja osnovnih škola iz Šeljina i Grubišnjog Polja

Prije trinaest godina, 1996-e, druženje je počelo posredstvom športa. Otada su se osnovne škole iz Grubišnjog Polja i Šeljina zbratimile i imaju godišnje susrete i druženja. Dva dana početkom jeseni, 5. i 6. listopada, učenici aktualnog četvrtog razreda osnovne škole Ivana Nepomuka Jermešića borave u Šeljinu, a naprotječe dva dana učenici osnovne škole Géze Kissa, također polaznici četvrtog razreda, koji uče i hrvatski jezik, borave u Grubišnjom Polju. Suradnja se odvija uz svestrannu potporu šeljinske Hrvatske samouprave i ravnateljstva škole, reče nam nastavnica Marija Hideg Papp. Naše smo goste dočekali prigodnim kulturnim programom. Nakon šetnje gradom posjetili smo kamp Sándora Bozóa i Ivana Gažića, gdje ćemo u ovome prekrasnom ozračju i ručati, kaže nam Marija. Naravno, prije ručka održana su zanimanja, također ondje; pogledalo se obližnje jezero, djeca su imala prilike jahati na konjima, a druženje se nastavilo i navečer, druženje djece i njihovih domaćina, naime smješteni su bili po kućama. Sutradan se putovalo u Vesprim, na cjelodnevni izlet, gdje su se djeca upoznala s kulturno-povijesnim znamenitostima toga grada i posjetila tamošnji zoološki vrt. O gostima su se brinule Marija Papp Hideg i Katica Kovačević Dudaš, razrednica sadašnjega četvrtog razreda, Robert Ronta i ravnateljica škole Žuža Orlović te nastavnik Dániel Szalaky. Dobri odnosi s kolegama iz Grubišnjog Polja daju prostor razgovorima. Ovoga puta učenike iz toga naselja u Šeljin su dopratili, uz ravnateljicu škole Dragu Pušića, Lidiju Keršil, Snježana Šeliš i Đurđica Vočadlo. Kako nam veli ravnateljica šeljinske škole Žuža Orlović, školu pohađa 315 šeljinskih učenika, a s učenicima iz okolnih naselja, uglavnom iz Csányoszróa, ukupno 380 učenika, od čega njih 120 pohađa nastavu hrvatskoga materin-

skog jezika. Ove se školske godine 15 mališana upisalo u prvi razred na nastavu hrvatskoga jezika, jako se dobro može raditi, u prvom razredu još ne pišemo, zanimamo se i upoznajemo s hrvatskim jezikom, reče Marija Papp Hideg, motor pokretač nastave hrvatskoga jezika. Četvrti razred, domaćini, dočekao je svoje goste prigodnim programom, kratkim igrokazom, recitacijama, modernim i narodnim plesom... U nastavi se služimo, u nižim razredima, knjigom i radnom bilježnicom Moj hrvatski autorice Anice Torjanac, rekoše mi šeljinske učiteljice te nastavljaju kako svake školske godine od učenika viših razreda oblikuju skupinu, te se ti učenici u dva dodatna sata tjedno pripremaju na polaganje državnoga jezičnog ispita iz hrvatskoga jezika. Doznajemo kako dosadaš-

nji rezultati opravdavaju taj kružok. I prošle je godine nekolicina učenika uspješno položila jezični ispit. S druge strane nastavnici hrvatskoga jezika ponosni su što umalo svake godine ima nekoliko osmoškolaca koji nastavljaju svoje gimnazijsko školovanje u Hrvatskoj gimnaziji Miroslava Krleže, uglavnom u nultom razredu, ali se djeca dobro snalaze, a mnogi su položili i maturu.

Učiteljica Lidija Keršil je po drugi put sa svojim učenicima u Šeljinu i oduševljena je i školom i gradom te Hrvatima u njemu. Djeca se jako dobro druže i brzo se prijatelje. Kada šeljinska djeca borave u Grubišnjom Polju, sudjeluju nastavnim satima i uče gradivo. Tako će biti i na proljeće.

Branka Pavić Blažetin

Programi Hrvatskoga kluba Augusta Šenoa u studenom 2009. godine

4. studenoga u 14 sati: Posvećenje i otkrivanje spomen-ploče na kapeli Sv. Bartola u Đukišu

10. studenoga u 17.30 sati: Emitiranje dijaporama «Pustolovine po Hrvatskoj» – Pelješac i Dubrovnik

11. studenoga u 17 sati: Otvaranje izložbe Labinski uzlet likovnosti

12. studenoga – Kazališni autobus: Comolletti, Pidžama za šestero, komična farsa. Polazak u 15.30 ispred škole Miroslava Krleža (Pečuh, Szigeti u. 97). Prijaviti se može na tel.: 72/211-736 ili 20/376-8263.

18. studenoga u 18 sati: Predstavljanje novoobjavljene zbirke Đuse Šimare Pužarova

24. studenoga u 17.30 sati: Emitiranje dijaporama «Pustolovine po Hrvatskoj» – Kvarner

25. studenoga – Kazališni autobus: Hrvatska rapsodija. Polazak u 15.30 ispred škole Miroslava Krleža (Pečuh, Szigeti u. 97) Prijaviti se može na tel.: 72/211-736 ili 20/376-8263.

Program Hrvatskog kazališta za studeni

3. studenoga 2009.g., u 18 sati, „Raskošno cvjetaju moje ruže“, priča o ljubavi A. P. Čehova i Olge Knipper, kazališna dvorana, na mađarskom jeziku

6. studenoga 2009. g., u 19 sati, Josip Cvenić: „Sex i glad“, kazališna dvorana, premijera, koprodukcija s Gradskim kazalištem „Joz Ivakić“ iz Vinkovaca

8. studenoga 2009. g., u 19 sati, Josip Cvenić: „Sex i glad“, kazališna dvorana

9. studenoga 2009.g., u 19 sati, Josip Cvenić: „Sex i glad“, kazališna dvorana

13. studenoga 2009.g., u 20 sati, Mavro Vetranović–Vojmil Rabadan: „Betlehemska zvijezda“, premijera, crkva Sv. Elizabete, Pečuh-Kertváros

16. studenoga 2009. g., u 10 sati, Zlatko Krilić: „Jaje“, lutkarska predstava, gostovanje Dječjeg kazališta Branka Mihaljevića u Osijeku, kazališna dvorana

16. studenoga 2009. g., u 19 sati, Mavro Vetranović–Vojmil Rabadan: „Betlehemska zvijezda“, premijera, crkva Sv. Elizabete, Pečuh-Kertváros

19. studenoga 2009. g., u 19:30 sati, S. Mrožek: „Emigranti“, Srpsko pozorište, Budimpešta

23. studenoga 2009. g., u 19:30 sati, E. Kishon: „Vjenčani list“, Narodno pozorište, Tuzla.

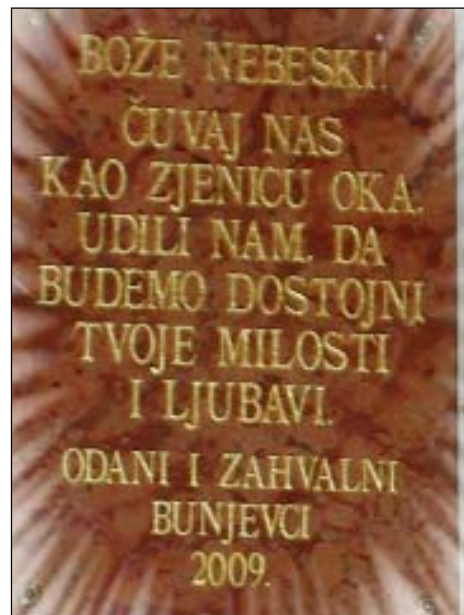
Dvjesto sedamdeset peta obljetnica izgradnje garske crkve

Dana 24. listopada 2009. u Gari je održana izuzetna vjerska svečanost, obilježavanje početka gradnje prve crkve koju su podigli Bunjevci.

Katolička crkva na ovim prostorima spominje se već 1290. godine, ali njezino točno mjesto nije poznato jer nije preživjela burna stoljeća srednjeg vijeka. Prvu crkvu na današnjemu mjestu, na brežuljku na sredini sela, nakon vladavine Turaka, 1735. godine sagradili su Bunjevci, koji su došli u selo pod vodstvom franjevca Luke. Tada su stanovništvo sela činili isključivo Bunjevci, četiristotinjak žitelja. Ta je crkva bila od nabijenih zidova, s trščanim krovom. U tim godinama počelo se i naseljavanje Švaba (Nijemaca), a selo je dospjelo u vlasništvo obitelji Grassalkovich. Godine 1780. Bunjevci i Švabi već su skupa na istome mjestu gradili novu crkvu u kasnobaroknom stilu, izuzetno bogatu kipovima i reljefima koji prikazuju razne postaje Novog zavjeta na hrvatskom i njemačkom jeziku. Ta crkva stoji i danas, dograđena je 1909. godine kada je dobila sadašnji oblik.

Proslava ove važne obljetnice započela je svetom misom na hrvatskom jeziku, koju je služio velečasni Nikola Vismeg, župnik iz Sombora, rodnom iz susjednog Đurića. Na početku mise predsjednik mjesne Hrvatske samouprave Stipan Krekić prisjetio se povijesti crkve, te pozdravio brojne uzvanike, među njima Ljiljanu Pancirov, generalnu konzulicu Republike Hrvatske u Pečuhu, dr. Miju Karagića, počasnog konzula Republike Hrvatske u Kaniži, Mišu Heppa, predsjednika HDS-a, Josu Ostrogonca, predsjednika Saveza Hrvata u Mađarskoj, Josu Šibalina, predsjednika Županijske hrvatske samouprave. Slavlju su se priključili i naši dragi gosti, bunjevački Hrvati iz okolice Subotice, četrdeset-

tak osoba na čelu s Petrom Kuntićem, predsjednikom Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini, tako da se crkva napunila vjernicima do posljednjega mjesta. Misu su pjesmicama uljepšala djeca mjesne osnovne škole, te crkvenim pjesmama pjevački zbor i tamburaški orkestar Ladislava Matušeka iz baranjskog Kukinja.

Nakon mise svečani govor u crkvi održala je Angela Šokac Marković, predsjednica Bačkog ogranka Saveza Hrvata u Mađarskoj. Ona je odala počast prvim Bunjevcima na ovim prostorima, koji su izgradnjom crkve utemeljili našu vjeru, te svim našim precima koji su tijekom 275 godina očuvali naše zajedništvo, jezik, kulturu i vjerske običaje. Zatim se slavljenicima obratila i generalna konzulica Ljiljana Pancirov istaknuvši važnost njegovanja vjere na materinskom jeziku u hrvatskim zajednicama izvan matične zemlje. Nakon mise slijedilo je otkrivanje spomen-ploče u znak sjećanja na graditelje crkve, utemeljitelje jezika i vjere bunjevačkih Hrvata u Gari. Ploču je otkrio Mišo Hepp, predsjednik HDS-a, a blagoslovio velečasni Nikola Vismeg.

Nakon vjerskog prisjećanja slijedio je svečani kulturni program u mjesnom domu kulture. Folklornu večer otvorio je Mišo Hepp naglašavajući mukotrpan put Bunjevaca od prapostojbine do bačvanske ravnice, te povezanost i značaj suradnje s drugim regijama Hrvata u Mađarskoj u znaku bogaćenja hrvatske kulture i identiteta. U programu nastupilo je isključivo gostujuće kulturno društvo bošnjačkih Hrvata, KUD Ladislava Matušeka iz Kukinja, koji ima članova i iz okolnih naselja, iz Salante, Mišljena i Semelja. Izveli su razne plesove i baranjske pjesme. Nakon večere Stipan Krekić, predsjednik mjesne Hrvatske samouprave, uručio je počasnim gostima i uzvanicima reljefe koji predstavljaju garsku crkvu, izrađene posebno za ovu priredbu. Zatim je slijedio ples i veselje uz orkestar kukinjskoga KUD-a.

Želimo zahvaliti crkvenom zboru i kulturnom društvu iz Kukinja na lijepom programu kojim su uveličali ovaj jubilej. Zauzvrat ovoga gostovanja idućeg mjeseca garski KUD i orkestar Bačka prikazat će svoj program u

Martin Kubatov

Foto: Smiljka Zegnal

PEČUH – Od 4. do 7. studenog u organizaciji Centra za kulturu grada Pečuha, a u sklopu programa Pečuh – europska prijestolnica kulture i Istraživačke grupe Sensus, održat će se III. svjetski festival balkanske glazbe i međunarodna interdisciplinarna konferencija „U vratima Balkana” s temom Kulturne različitosti i identifikacija: religija–nacija–ideologija.

Tako će 4. studenog u Kinu Uránia nastupiti orkestar Bobana i Marka Markovića iz Srbije, 6. studenog formacija Mostar Sevdah Reunion iz Bosne i Hercegovine. Na konferenciji i pratećem workshopu razgovarat će se o različitim diskursima: filozofiji, povijesti književnosti, znanosti o religiji, kulturnoj kritici, kulturološkoj antropologiji, sociologiji, teoriji filma, teoriji medija, različitim granama umjetnosti, a sve uz ugledne predavače iz zemlje i inozemstva. U Kavani književnosti (Irodalmi Kávéház) 6. studenog od 16 do 18 sati gosti književnika i prevoditelja Gábora Csordás, u okviru književnih razgovora, bit će Nedjeljko Fabrio, Daša Drndić, György Dragomán, Viktor Horváth. U sekciji koja ima za temu usporedbe nacionalnih i manjinskih istraživanja 7. studenoga nastupa i Stjepan Blažetin s Odsjeka za hrvatski jezik i književnost Sveučilišta u Pečuhu, uz Évu Gyimesi (Sveučilište Babes-Bólyai Kluž, Rumunjska), Erika Törzsök (Budimpešta), Stephan Teichgräber (Sveučilište u Beču, Austrija). Među predavačima dvodnevne konferencije jesu: Maurizio Ferraris (Sveučilište u Torinu, Italija), Luigi Tassoni (Sveučilište u Pečuhu, Odsjek za romanistiku), Ugo Vlajsavljević (Sveučilište u Sarajevu, Bosna i Hercegovina), Zsolt Bagi (Sveučilište u Pečuhu), Jolán Bogdán (Londonsko sveučilište Goldsmiths, Engleska), János Boros (Sveučilište u Pečuhu), Gábor Csordás (Izdavačka kuća Jelenkor), Alpár Losonc (Sveučilište u Novom Sadu, Srbija), Daša Drndić (Sveučilište u Rijeci, Hrvatska), Zoltán Medve (Visoka škola „József Eötvös”, Baja), János Mekis (Sveučilište u Pečuhu), Sándor Mészáros (Kalligram), Levente T. Szabó (Sveučilište Babes-Bólyai, Kluž, Rumunjska), Zsófia Szilágyi (Panonsko Sveučilište „Loránd Eötvös”), Viktorija Radić (Sombor, Srbija), Vladislava Gordić Petković (Sveučilište u Novom Sadu, Srbija), Gábor Biczó (Mađarska akademija znanosti), Mária Bogdán (Sveučilište u Pečuhu), Éva Kovács (Sveučilište u Pečuhu – Sveučilište „Loránd Eötvös”).

Nagrađeni limar iz Dušnoka

Majstor Hodovan više od tri desetljeća obnavlja crkvene tornjeve

S dvadeset i pet godina postao je limarski majstor, a od samih početaka radi na obnovi kulturnih spomenika, konkretno crkvenih tornjeva, odnosno zvonika. Nakon što je 1976/1977. godine položio majstorski ispit, prvi posao bio mu je toranj na katoličkoj crkvi u Santovu koji je radio zajedno s majstorom Beckhauserom. Tijekom više od tri desetljeća radio je na obnovi velikog broja crkvenih tornjeva diljem županije, ali i šire. Među svojim radovima ponosno ističe obnovu tornja središnje crkve, zatim one na segedinskom putu u Baji, pa u Kačmaru i još mnogim drugim naseljima. Mnogo je poslova radio zajedno s poznatim tesarskim majstorom, pokojnim Matijom Đurićem Ilkinim iz Santova. Umalo 16 godina surađivao je i s Kalačkom biskupijom, gdje je nakratko bio i zaposlen.

Na natječaju „Krov stoljeća“ za 2008. godinu, koji svake godine raspisuje Tvrtna Tondach Magyarországi Zrt., limarski majstor Ivan Hodovan iz Dušnoka u kategoriji spomenika kulture osvojio je II. mjesto i novčanu nagradu, 375 tisuća forinta. Nagrađen je za obnavljanje krova na kapelici Svetog Donata u Badacsonytomaju, za pokrivanje krova s vučenim crijepom, antičkim utorenim biberom. Mjesto Badacsonytomaj smješteno je u podnožju brda Badacsony, na sjevernoj obali Balatona, a kapelica, koja je građena u neogotskom stilu u drugoj polovici 19. stoljeća, pripada župi u Vespriškoj nadbiskupiji.

Budući da nije mogao nazočiti svečanoj dodjeli koja je održana početkom lipnja u Budimpešti, a kojoj se odazvalo više od sto natjecatelja, majstoru Hodovanu nagradu je u Dušnoku osobno uručila menadžerica za odnose sa strankama.

Kako uz ostalo reče Szilvia Fekete, tvrtka Tondach, koja je utemeljena u austrijskom vlasništvu, od 1992. prisutna je i u Mađarskoj. Natječaj je pokrenut također u Austriji, ali se on već godinama raspisuje i u okolnim zemljama gdje je tvrtka zastupljena. Cilj je natječaja da se pomažu pokrivači krovova, izvođači radova, ujedno da se nagradi i prizna njihov rad. Pošto se natjecanje priredi pojedinačno u svim državama, pristigle natječaje u trima kategorijama – obiteljske kuće, javne zgrade i spomenici kulture – vrednovat će i međunarodno stručno povjerenstvo. Tome će iz svake zemlje sudjelovati prvih pet natjecatelja po kategoriji. Ako Ivan Hodovan dobije i međunarodno priznanje, dobio bi opet novčanu nagradu, a još je važnije da bi mu međunarodni uspjeh donio i nove poslove. Nagrada je to koja ide s velikim publicitetom – kaže menadžerica u izjavi za mjesnu kablovsku televiziju.

Limarski majstor Ivan Hodovan danas

radi u okviru obiteljskog poduzetništva Rózsa Ker Bt., a upravo odlazi u invalidsku mirovinu, stoga je kao prigodno dobio i lijepo priznanje za jedan od posljednjih poslova. Kao i mnogi drugi u Dušnoku, i on je Hrvat, na što je ponosan. Osim toga, ako može, i materijalno pomaže mjesnu, pa i rackohrvatsku zajednicu, seoske priredbe i mjesne udruge. Posljednji put za malonogometni turnir odnosno ugošćenje momčadi iz prijateljskog naselja Vođinaca iz Hrvatske.

S. B.

Trenutak za pjesmu

Vesna Parun

Kas opsjednutih

Predugo ovaj život traje,
a da nije ni započeo.
Izvedoše ergelu iz staje,
na konja drvenog svak je sjeo.

To zalet bijaše na dugu
suncokosu, na maglen klas.
Jedan kraj drugog, gle, u krugu
ukletu jezdimo. Sustaje kas

gizdavih životinja. Uzde se
kidaju. A jahači čude se
ne videć plahoj hitnji svrhu.

Stao si, blijed. Glavinjaš. Dokle?
I već ti netko vranca ote.
Sebe osedlaš. I nastaviš trku.

Tužna mladost lijepe Janje

Selo obično kao uostalom sva bačvanska sela. Ulice ravne i duge, uređene, a posebno ljeti većinom u ružama raznih boja. Ipak najviše crvenih, koje nose u sebi zauvijek važeće poruke, najljepše pozdrave pa i najskrivenije misli one lijepe mladosti svih nas.

Živjela je i naša Janja životom koji smo svi dijelili u dobru i zlu, kako se to kaže. Djetinjstvo njezino je veselo i bezbrižno kao i ostale djece. Bila je, doduše, uvijek ponešto slabija, krhka, ali su crte njezina rumenoga lica, i to uvijek uočljivo rumenoga, davale joj neku posebnu draž i umiljatost. Sve je to teklo po svom uobičajenom redu čak do 6. ili 7. razreda osnovne škole kada djevojčice poput spomenutih ruža, odnosno njezinih pupoljaka krenu u preobražaj u ono doba rane mladosti. Tu počinju ljepi snovi građeni više na maštovitosti nego na stvarnosti. Sve su cure veselije, osobito kada ih neki momčić ozbiljnije pogleda u oči, a one se zacrvene do ušiju. Pogleda stidljivo skrivaju, ali ipak u njima se zaiskri neki novi ponos. Rekoh, sanjare one o nekoj lijepoj mladosti koja će im donijeti i prve ljubavi pune čari dosad nedoživljene. Naravno, i ona se zagledala katkad u nekog mladića, čekajući kakvim će joj pogledom taj uzvratiti za njezinu zainteresiranost. Bilo bi to sve po onome starom već ustaljenom redu kada se dva pogleda jednom dublje zagledaju, pa se ti pogledi na duže staze spoje, željno čekajući ono veliko nepoznato koje će ih uzajamno povezati, možda za cijeli život.

Primjećivali su dječaci i njezine poglede iz kojih je zračila neka čudna čežnja, valjda predviđajući onu zlokobnu budućnost koja ju je čekala i neumitno se približavala. One „ruže” na njezinim mladim obrazima postajale su sve manje rumene, gubeći sjaj mlada-lackog rumenila. To više nije bila ona zdrava boja lica svojstvena mladom i zdravom čeljadetu. A počela je i kašljucati, i to sve više. Njezini zabrinuti roditelji vodili su je sve češće k liječniku, koji je isprva posumnjao na neku jaču prehladu, te joj propisao razne lijekove, naravno one najobičnije. Sve to nije pomagalo. Ona se sve češće do iznemoglosti zakašljavala, dok u njezinoj 15. godini doktori nisu ustanovili tuberkulozu. A to su bile one oskudne poratne godine u kojima se do pravih i njoj prijeko potrebnih lijekova i nije moglo doći, a i novca nije bilo na pretek. S obzirom da su bili osrednje imućna obitelj, čak ih i taj novi takozvani socijalistički sustav, potpuno suprotno svom nazivu, pritiskao, pa ni unovčiti nisu imali baš što. Dok se nisu na neke jedvite jade domogli pravih lijekova, našoj lijepoj Janji već nije bilo prave pomoći. A mati kao mati. Sjetila se svojih mladih djevojačkih godina kada je počela odlaziti na prela te raznim prigodama priređivane „igranke”. Našlo se tu i „mudrih” baka koje su nudile pametnije od pametnih savjeta, kako „triba curu što prijia udati, te će se brač-

nim životom ili možda porođajem izličiti od sušice”.

A djevojčica se sve više krila iza vela svoje tužne samoće. Onim rijetkim prilikama kada je izišla iz kuće, možda do jedne ili druge druge, čak je i na to morala paziti da ne uzme čisto bijelu maramicu. Čak i maramica morala je imati neke sitne crvene šare, da ni slučajno ne bi je odala njezina uz kašalj navrla mlada krv. Nije bilo nje ni na kukuruzištu ni u vinogradu. Ostala je u kući, tobože, ona će spremati večeru za svoju čeljad. A znali su reći: Vinograd je daleko pišice, a u kukuruzima je paklena vrućina, pa nek se dite odmara.

Zнала je Janja satima sjediti uz ružin grm, zagledana u rosne latice cvijeta, pa je možda i tiho pjevušila riječi one dirljive pjesme u kojoj se među inim šapuću i ove riječi: prije ćeš mi uvenuti neg ću dragog poljubiti.

Naravno, roditelji su činili sve da bi joj olakšali život. Redovito su je vodili – i protiv njezine volje – na seoske „igranke” gdje je najviše sjedila uz mamu svoju, ili se pak kadšto uhvatila do svojih vršnjakinja kada su svirci zasvirali kolo. Tu nije trebalo čekati da ju netko pozove. A momci, svi čili i zdravi u svome nekom ponosu, čak i prkosni, nisu je ni slučajno zvali u one plesove udvoje. Tada se već znalo za njezinu bolest, pa su ju čak i neke djevojke izbjegavale. A njezin bačo kada dođe u isto društvo, uzme lijepo svoju jedinicu te pleše s njome po cijelu večer dok se Janja ne umori od svega. Nije tu pomagalo ništa više. Bačo njezin tada je već imao neke veze sa seoskim poglavarstvom, bio je eškut (porotnik) u seoskoj upravi. Janjinoj bolesti, međutim, nije bilo više nikakva lijeka ni preko baćinih veza. Janja je sve rjeđe izlazila iz kuće, počela je izbjegavati društvo, ma čije bilo, pa i drugarice bivše su ju sve rjeđe posjećivale. Samo kada je već spala s nogu i mjesecima čamila u postelji, tada su počele dolaziti njezine vršnjakinje da ju obidu, te da imaju što pričati kada se vrate kući.

Tako je stiglo i do kraja mladog žitka Janjinog. Naravno, na ukopu se okupila mladost cijelog sela. Čak su i glazbu platili, i to onaj puhački sastav iz susjednog sela, jer su rekli: toliko mladoj osobi dolikuje da ju na posljednji put ovozemaljski isprati muzika, uz posmrtnu marševu. Obukli su je u najljepše njezino ruho, umalo su je opremili kao da je mladenka. Išao je sprovod duž sela, žene su lile suze žalosnice, a djevojke su pritisnule maramicu na oči i brisale ono malo suza što su pustile. Rekli su Janji ono posljednje. Zbogom, pošli su i na misu zadušnicu nakon pokopa. I toliko. Život je već drugi dan krenuo svojim putem dalje, svatko si je našao posla i potrudio se da što prije zaboravi lijepu Janju jer je ona za njih mlade i zdrave značila opasnost od zaraze. Iako te opasnosti zapravo i nije bilo jer je Janja one najteže dane provodila već u gradskoj bolnici, u špitalju, kako se to kod nas nazivalo u ono vrijeme.

Sva se tuga svalila na uciviljene roditelje, ta gubitak je uveličan s tim što je ona bila jedinica u svojih roditelja. Čuvala je njezina mati sve Janjine fotografije – nije ih bilo baš mnogo – sve do svoje smrti. Jedna je uvijek bila stavljena na stol u srednjoj sobi, pa kad uđe u kuću, prvo što vidiš, to je Janjina slika.

Eto, takva sudbina zadesi ovu obitelj. Posle gubitka jedinice kćeri, mati izgubi i svoga vjernog životnog druga. A mati je samovala u toj prevelikoj tuzi sve do svoje duboke starosti. Dok je mogla, gotovo svakodnevno odlazila je na grob svoje jedinice. Kitila je grob uvijek svježim cvijećem, obično ružama. Poslije je i ona bivala sve slabija, a kad je došlo i njezino vrijeme, rekla je zbogom ovome tužnom svijetu koji je za nju bio uglavnom mračan i pust.

Ne znam hoće li itko o mladoj i lijepoj Janji makar riječ-dvije napisati, hoće li se naći plemenita duša koja će i njoj svijeću paliti o Dušnom danu na njezinu već pomalo zapuštenom grobu.

U Čavolju o Svim svetima

Stipan Švraka

VRŠENDA – Mješoviti pjevački Zbor Orašje sprema se za Božićni koncert koji će biti u prosincu, već tradicionalno održan u Dušniku i Kulinju, gdje će posjetiti tamošnje Žive jaslice koncem tog mjeseca. Hrvatski učenici iz Vršende uglavnom idu u bojsku školu gdje djeluje i kružok hrvatskoga jezika, a dio djece svake srijede roditelji odvođe i na tečaj hrvatskoga jezika koji u Šokačkoj čitaonici u Mohaču drži Beata Janković. Kako saznajemo, u vrtiću sada ima i nekoliko mališana hrvatskog podrijetla, pa odgajateljica Rita Antolović vježba s njima i pjesme i plesove na hrvatskom jeziku, a pokazali su što su naučili i prigodom nastupa na ovogodišnjemu Šokačkom sijelu u Vršendi. Što se tiče seoskog autobusa, vlasništva mjesne samouprave, kupljenoga iz programa razvoja Nova Mađarska, Hrvatska samouprava može se njime koristiti besplatno do tisuću kilometra godišnje, što se i iskorišćuje uglavnom za nastupe Mješovitoga pjevačkog zbora u obližnjim mjestima. Sveta misa na hrvatskom jeziku uglavnom je prigodnoga karaktera, pri većim priredbama u organizaciji Hrvatske samouprave, a svaka je misa, najnovije, trojezična, pjeva se i moli na tri jezika pod vodstvom svećenika Attile Bognára. Orguljašica je vršendske crkve naša Hrvatica Marijana Barjaktar.

HRVATSKI ŽIDAN, PLAJGOR – U organizaciji Hrvatskoga katoličkoga omladinskoga vjerskoga i kulturnoga društva Hrvatskoga Židana, i ljetos će se ganuti susjedi na martinjsko shodišće u Plajgor 6. novembra, petak uvečer. Na ovom pišačenju od najmladjih do najstarijih Židancev svi idu laternom, u čast Svetoga Martina, čije ime nosi i plajgorska crkva, u kom svecu stanovnici sela poštuju i svojega zaštitnika. Hodočasnici će krenuti od židanske crkve, na čelu s vjeroučiteljicom Žužanom Horvat, a u plajgorskom hataru čekaju je domaćini s mjesnim poglavarom Vincijem Hergovićem. Za molitvom i svečanim programom u crkvi, po običaju će svi sudionici biti pozvani u kulturni dom na okripljenje.

KISEG – Hrvatska manjinska samouprava grada Kisega ima čast pozvati Vas na Hrvatski dan, 7. novembra, u subotu. Program počinje u 16 uri sa svetom mašom ku celebriira dr. Anton Kolić, farnik iz Ratištofa, u crkvi Svetoga Emerika. Od 17 uri u Jurišićevoj tvrdjavi nastupa zbor Peruška Marija iz Hrvatskoga Židana ter domaći koraš Zora. Od 17.30 uri goste nadalje čeka još zabava.

BARČA – KUD Podravina iz Barče 7. studenog imat će nastup u barčanskome domu kulture. Nastupat će sva društva koja imaju probe i svoj dom u tom domu kulture.

*„...jer kad ti ne pevaš, vilo,
u mom selu sve je tužno.“*

Đuso Šimara Pužarov: Vili Podravkinji

U Martincima je 16. listopada održano tradicionalno županijsko natjecanje u kazivanju stihova i proze “Josip Gujaš Đuretin”, posvećeno pjesniku iz Martinaca Đusi Šimari Pužarovu čiju 60. obljetnicu rođenja slavimo u ovoj kalendarskoj godini. Natjecanje organizira, već domalo dva desetljeća (prvo je održano 1991. godine), martinačka osnovna škola i vrtić okupljajući male kazivače iz dvojezičnih škola u Baranjskoj županiji (Martinci, Pečuh) i iz škola u kojima se jezik podučava u satnici za materinski jezik, kao predmet (Harkanj, Salanta, Starin...).

Istim povodom, prigodom 60. obljetnice Pužarova rođenja, organizatori su početkom školske godine raspisali Natječaj likovnih ostvarenja, ilustracija Pužarovih pjesama, te prilikom održavanja natjecanja u kazivanju stihova i proze, u mjesnom domu kulture priređena je izložba najuspješnijih radova na temu Pužarovih pjesama.

Ravnateljica škole Ruža Hideg pozdravila je djecu i nastavnike, Martinčane okupljene u lijepom broju, u prepunom domu kulture, a potom je slijedio kulturni program svečanoga otvaranja natjecanja, što su ga odlikovali ples i pjesma te prigodan recital posvećen životu i književnom stvaralaštvu prerano preminulog Đuse Šimare Pužarova (umro je 4. lipnja 1994. godine). Program su priredile s učenicima Marta Ronta Horvat i Ljubica Kollár Vuković. Plesalo se na uglazbljene stihove Đuse Šimare Pužarova s CD-izdanja „U blatu tragovi” koje pjeva glumac Jozo Matoric. CD je izdala Izdavačka kuća Croatica. Program je otvoren izvođenjem prekrasne pjesme Majko Podravko... Svečanosti i natjecanju u kaziva-

nju stihova nazočila je i pjesnikova sestra Marica Pužarov s obitelji te Pužarovi mnogobrojni vršnjaci. Oni su (Kata Benićeve, Marica Laskina, Jelka Kesthelji, Marica Dragičeva) organizatorima dali za prigodnu izložbu niz fotografija i dokumenata koji govore o Đusi, a izloženo je i nekoliko Pužarovih platana, slikara autodidakte, koje je poklonio svojim prijateljima.

Natjecala su se 32 recitatora u dvije kategorije; u kategoriji dvojezičnih škola i škola s predmetnom nastavom. U svakoj su se kategoriji djeca natjecala u po četiri odnosno tri potkategorije s obzirom na dob učenika; kategorije 1. i 2.; 2. i 4.; 4. i 5.; 7. i 8. razreda.

Posjetio se i grob pjesnika u martinačkome groblju; položen je vijenac sjećanja, a učenica osnovne škole Miroslava Krleže Sonja Čanka recitirala je Pužarovu pjesmu, a pjesnika se sjetila nastavnica Ljubica Kollár Vuković.

Svečanosti hrvatske riječi nazočili su i martinački načelnik Pavo Gujaš, djelatnici načelničkog ureda, martinački župnik Augustin Darnai, đakon Gabriel Barić, predsjednica martinačke Hrvatske samouprave Đurđa Sižečan, vjeroučiteljica Jelka Gregeš, niz mještanina i prijatelja, a recitatore je ocjenjivalo tročlano povjerenstvo u sastavu: Jadranka Telišman, prva konzulica Generalnog konzulata Republike Hrvatske u Pečuhu, Branka Pavić Blažetin, glavna i odgovorna urednica Hrvatskoga glasnika, tjednika Hrvata u Mađarskoj, te Mišo Šarošac, predsjednik Hrvatske samouprave Baranjske županije.

Priredba je ostvarena potporom martinačke i križevačke Mjesne samouprave,

Hrvatske državne samouprave, Hrvatske samouprave Baranjske županije i Generalnog konzulata Republike Hrvatske u Pečuhu.

Najbolji iz škola s predmetnom nastavom bili su: u kategoriji 3. i 4. razreda Sabrina Rastik iz Salante s pjesmom „Sjajna igra“; u kategoriji 4. i 5. razreda Siniša Kovačević iz Salante s interpretacijom pjesme „Zvono“; u kategoriji 7. i 8. razreda Renata Pančić iz Harkanja s pjesmom „Zvono“. U kategoriji dvojezičnih škola u potkategoriji 1. i 2. razreda najbolja je bila Regina Varnai iz Martinaca s pjesmom „Vili Podravkinji“, u kategoriji 3. i 4. razreda Inez Ronta iz Martinaca s pjesmom „Proljeće“, u kategoriji 5. i 6. razreda Nikola Vég h iz Pečuha s pjesmom „Zvono“, a u kategoriji 7. i 8. razreda prvo mjesto podijeli su

dvoje martinačkih učenika: Žolt Čerdi i Dalma Kraner, obadvoje su kazivali prekrasne stihove Đuse Pužarova na neponovljiv način. Sva su se djeca potrudila i s velikom pozornošću izabrala neku od Pužarovih pjesama: Sjajna igra, Zvono, Pčele, Sestri za imendan, Imaš telo, Nije doista, Kasna jesen, Vili Podravkinji, Liliput, Znaj, Jutro, Proljeće, Sačuvana ruža, Prva ljubav, Asocijacije, Moja želja, Stojim pred vama...

Podijeljena su i priznanja sudionicima natjecanja likovnih uradaka, a najboljima su proglašeni Enikő Bognar iz Starina, Ivet Bačmai, Milan Balaž i Sintija Kuštra iz Martinaca, Rézi Dömse i Mira Vörös iz Pečuha.

Branka Pavić Blažetin

PEČUH – U organizaciji Centra za kulturu grada Pečuha, a potporom Ministarstva obrazovanja i kulture, od 10. do 11. studenog u pečuškoj Dominikanskoj kući održat će se dvodnevna konferencija s naslovom Položaj i društvena uloga pučkih običaja u kulturi danas, kojoj je cilj refleksija na tradicijsku kulturu, na oblikovanje položaja kulturne baštine, na pitanja njezina tumačenja, tendencije promjena njezinih uloga, te na mogućnosti predstavljanja u društvu našega vremena i u budućnosti. Na savjetovanju će stručnjaci s područja etnografije, kulture antropologije, očuvanja duhovne baštine, javne prosvjete, turizma i medija osvijetliti aktualna pitanja na tu temu, s gledišta vlastitih istraživanja i iskustava. Prema prethodnom programu, u utorak, 10. studenog, održat će se plenarna predavanja na temu «Položaj tradicijske kulture», o mjestu tradicijske kulture u društvu našega vremena, pučka kultura, duhovna baština, tradicijska kultura, domaći procesi očuvanja duhovne kulture, aktualni tijekovi, kulturna baština i održavanje razvitka. Uvodno predavanje održat će prof. emeritus Bertalan Andrásfalvy, s Katedre za Narodopis i kulturnu antropologiju Sveučilišta u Pečuhu. U srijedu, 11. studenog, održat će se predavanja po sekcijama na teme: Društvena mjesta u očuvanju tradicijske kulture, te Pojava pučkih običaja na ostalim područjima kulture.

BUDIMPEŠTA – Časopis «Barátásg» ove godine slavi petnaestu obljetnicu djelovanja. U povodu obljetnice urednica časopisa Éva Mayer sastavila je antologiju «Barátásg», koja donosi književne ostvarenje tuzemnih i inozemnih književnika na mađarskom i materinskom jeziku. Antologija, u nazočnosti književnika i prevoditelja, bit će svečano predstavljena 3. studenoga s početkom u 15 sati, u konferencijskoj dvorani Ureda premijera (Budimpešta, Kossuthov trg 5). U okviru svečanosti književnici će interpretirati svoja književna ostvarenja.

PEČUH – U organizaciji Matice hrvatske Pečuh i Hrvatske kulturne udruge Augusta Šenoe, 4. studenoga s početkom u 14 sati je Posvećenje i otkrivanje spomen-ploče na kapeli Sv. Bartola u Đukišu. Svečane govore održat će predsjednik Matice hrvatske Pečuh Stjepan Blažetin i predsjednik Skupštine HDS-a Mišo Hepp, a u programu posvećenja sudjelovat će Ženski pjevački zbor Augusta Šenoe kojim ravna Marija Bošnjak. Druženje se nastavlja u Hrvatskome klubu Augusta Šenoe.

Susreti koji traju

Četrnaest godina u službi jezika

Renata Novak s kolegom
Damir Dolencem

Razmjena učiteljskih iskustava

Dubravi bila je *Žuža Lesković*, doravnateljica bizonjske škole, koja je rekla kako ih boravak u matici obogaćuje znanjem hrvatskoga jezika jer je drugo taj jezik govoriti u Mađarskoj, a drugo u Hrvatskoj. Ravnateljica bizonjske škole *Elza Hidasi* dodala je kako im je suradnja s Donjodubravčanima sada posebno važna jer je njihova škola postala dvojezičnom i svi se nastavni predmeti u 1. i 2. razredu izvode i na mađarskom i hrvatskom, a u ostalim

Četrnaest godina zaredom naizmjenično se sastaju učenici osnovnih škola Donje Dubrave i Bizonje. Od 15. do 17. listopada 29 bizonjskih učenika sa šest svojih učitelja boravilo je kod vršnjaka i kolega u Donjoj Dubravi. Bili su razmješteni po domovima svojih prijatelja, a zajednički boravak u školi bio je protkan nizom sadržajnih aktivnosti. Bili su sudionicima zajedničke priredbe vezanim uz Dane kruha i zahvalnost za plodove zemlje, održani su međusobni sportski susreti, a za njih je mjesni puhački orkestar održao koncert. Obišli su Čakovec gdje su razgledali novi spomenik obitelji Zrinskih, za koje ih veže zajednička prošlost. Za njih su priređene glazbene, folklorne i glumačke radionice, u što su bili uključeni gotovo svi učitelji matične te oni iz donjovidovečke škole. Na svakom gostovanju u Donjoj

razredima hrvatski se uči svega četiri sata što je bila opasna prijetnja asimilacije. Jednu od učiteljica *Renatu Novak-Tóth* za Donju Dubravu vežu posebne uspomene. – Ovdje sam prvi put bila kao učenica 7. razreda. Boravak onda i sada gledam drugačije. Tada sam natučala hrvatski, danas ga dobro govorim jer sam ga studirala, i sada znam njegovu važnost za našu djecu – rekla je mlada učiteljica. Uz nju tu su bile njezine kolegice *Marija Maincz Nagy*, *Žuža Martinčić* i *Ana Singer*. Sve te učiteljice rade na unapređenju hrvatskoga jezika. Marija i Žuža su prvi put bile u Donjoj Dubravi, sasvim dovoljno da uvide što znači biti u izvornome hrvatskom okruženju koje je itekako važno za učenje jezika za koji su se i one opredijelile. One su iz Donje Dubrave ponijele pregršt nastavnog materijala koji su im ustupili ovdašnje kolege. *Terezija Hrašćanec* izrazila je zahvalnost roditeljima svojih učenika koji su otvorili vrata svojih domova te ugostiteljskom objektu San Marino koji im je u tome pružio tradicionalno dobru pomoć.

Bizonja je mjesto s tromeđe Mađarske, Austrije i Slovačke, ima 1200 stanovnika, od kojih su veći dio gradišćanski Hrvati, a škola zajedno sa susjednim naseljem Lajtapuszta ima tek 89 učenika. Do suradnje dviju škola došlo je prije 14 godina kada su mali Donjodubravčani nastupili na Međunarodnome dječjem festivalu u Bizonji. Posebne zasluge za to pripadaju ondašnjem ravnatelju *mr. Josipu Zbiljskom*, *Ani Hrašćanec*, *Nadi Bogojević* i *Antunu Horvatu*.

Tekst i snimke: *Mladen Grubić*

Sudionici jedne radionice

„Literatura je ključ razumijevanja među narodima”

Njemačka kancelarka Angela Merkel otvorila je 13. listopada Sajam knjiga u Frankfurtu na Majni. U svom govoru založila se za poštivanje slobode misli i otvoreni dijalog s Kinom, koja je ove godine počasni gost. Ona je naglasila važnost knjige kao kulturnog dobra: „Literatura je važan ključ razumijevanja među narodima”. Glavna tema ovogodišnjeg Sajma knjiga bila je digitalizacija, odnosno razmještenost štiva preko interneta, zaštita autorskih prava i e-book, elektronska knjiga. S preko sedam tisuća izlagača iz sto zemalja radi se o najvećemu svjetskom sajmu knjiga. Na štandovima je bilo izloženo četiristotinjak tisuća naslova, od čega oko 124 tisuće premijerno. Na sajmu u Frankfurtu hrvatsku izdavačku produkciju predstavljali su troje autora: germanist Viktor Žmegač, pjesnik Tomica Bajsić i dječja spisateljica Sanja Lovrenčić. Hrvatska je na 150 četvornih metara izložbenog prostora predstavila i djela 60-ak domaćih autora, odnosno izdanja 50-ak nakladničkih kuća.

Vihor joj je omiljen

Rekin omiljeni konj Vihor

Mnoga djeca misle: „Joj, da mi barem roditelji kupe konja da ga jašem...”, jer toliko je to lijepo kada promatramo da netko jaše konja. No to nije nimalo tako jednostavno. To već dobro zna i Reka Horvat, učenica osmog razreda iz Serdahela, koja je odmalena žudila za konjima, dok joj tata nije ga kupio kada je imala jedanaest godina.

Dobro je to razmislio njezin tata jer onaj tko želi jahati konja, mora se brinuti o njemu, treba s njime puno raditi, čistiti, mnogo se odricati, zahtijeva dosta vremena i skrbi, jer konj nije pas ni mačka, za njega je potrebno mnogo toga kako bi imali dobrog i zdravog konja. Imati konja, također uključuje težak rad poput čišćenja izmeta, nošenja sijena i itd. Reka ne mari za to, njoj nije teško čistiti staju ili češljati konja, jer ga jako voli. S konjem također treba znati postupati. Ne može ga kupiti netko tko nema iskustva ili se ne zna brinuti o njemu. Konju je potrebna i ljubav i zabava jer je i konj društveno biće. Ljubavi je bilo jer Reka veoma voli konje, no trebala je naučiti kako treba baratati njima. Njezin se tata razumije u konje jer ih je imao kod svog tate. Tako tata postaje njezinim učiteljem. Reka je kupila razne knjige kako bi sve naučila o njima, što sve treba kupiti za njihovo čišćenje, kakvih oprema treba za jahanje, npr. sedlo,

podsedlica, uzde i drugo. Reka još pamti kada je njezin tata kupio kobilu s imenom Banja ili bismo hrvatski rekli Vještica, koja je vrlo pitoma, stoga Reka nju najčešće jaše i na njoj je i naučila jahati. Kako je to naučila? Zapravo sama s malo tatine pomoći i, kako reče, polako je iskusila kako treba to raditi i kaže da nema ljepšeg osjećaja od jahanja, jer čovjek osjeća kao da bi poletio.

Obitelj Horvat otada već ima četiri konja, Reka ima svojega, koga je sama izabrala, i kaže da je mješavina lipicanaca i još nekog drugog konja. Nazvala ga je hrvatski, Vihorom, jer Reka vrlo lijepo govori hrvatskim jezikom, čak i razmišlja da se upiše u neku od naših gimnazija, no malo joj je žao zbog konja, jer onda ih može vidjeti samo vikendom. Treći konj se zove Matija, koji je kupljen za zapregu, a najmanji Triksi rodio se kod njih, Vještičin je sin. Tako je Reka mogla pratiti kako odrasta. Ispričala mi je da se još na njemu ne smije jahati jer ima tek dvije godine. Samo od tri godine se na konju smije jahati. No kad ga pušta po polju, trči kao lud, vrlo se veseli slobodi i uvijek prati svoju mamu.

– Kada jašem Vješticu, često nas prati i Triksi, skakuće oko nas, i to je vrlo veselo. Vihora je teško uzjahati, on je miran dok mu

MALA
STRANICA

Izradila: Dijana Kovačić
iz Fifehaza

Reka jaše Vješticu

Reka voli crtati konje

nitko nije na leđima. Još ga moramo mnogo učiti kako bih mogla jahati kako želim – reče Reka dok mi je pokazivala sve u staji.

Učenica iz Serdahela razmišlja o tome da bude veterinarica ili policajka na konju, no još ne zna kako će to sve ostvariti, ali da konje uvijek želi imati, to je sigurno.

Beta

Konji su općenito krupne životinje s razmjerno velikom glavom i dugim udovima. Veličina i težina variraju; dužina od glave do repa je između 200 i 300 cm, rep je od 30 do 60 cm, a visina u ramenima im je od 100 do 160 cm. Krzno im je gusto i najčešće kratko, a većina vrsta imaju na vratu, tjemenu i repu duže ili čak duge dlake. Boja krzna većine vrsta s gornje strane je siva ili smeđa, a s donje bjelkastosiva.

Prije negoli krenete kupiti konja, morate odrediti gdje ćete ga držati, gdje ćete držati hranu! Uvijek prije kupnje konja zamolite veterinara da pregleda je li konj kojega želite kupiti u dobrom stanju!

Ako ćete konja držati u pansionu, provjerite stanje konjušnice, dvorište i okolne pašnjake na kojima će vaš konj boraviti preko dana! Posebnu pozornost obratite na ponašanje radnika prema konjima...

Bez ljubavi nećete imati ni volje ni vremena za svoga konja koji će, ako mu pružite sve to, biti vječno zahvalan i, što je najvažnije, bit će vam prijatelj kakav vam nijedna životinja ne može biti...

„Veseli Gradišćanci“ proslavili 35. obljetnicu

Jubilej neprekidnoga djelovanja tamburašov i plesačov

HKD Veseli Gradišćanci iz Unde

Undanci su u stara vremena poznati bili po trgovanju sadja i kisele vode. Kasnije im je krumpir doprimio popularnost u bližnji i daljnji kraji. Danas Unda skoro jedno znači s onom kulturnom grupom ku imenujemo „Veseli Gradišćanci“. Unda ponovo slavi. Ovpud ponosna je na svoje folklorne grupe jer tamburaši su sa svojim neprekidnim djelovanjem doživili 25., a plesači 35. obljetnicu.

U okviru Hrvatskoga kulturnoga društva djeluju dvi grupe; tamburaška i plesačka sekcija. Tancoše od početka vodi Štefan Kolosar, a tamburaše Djurdjica Balog. Unutar plesačke grupe radu tri skupine: odrasla sekcija, dca iz čuvarnice i osnovnoškolare redovito i stručnim znanjem vježba Terezija Kiš. Učnju tamburašov su dosad dirigirali Franjo Krizmanić i Viola Unger-Alasz.

„Veseli Gradišćanci“ iz svojega bogatoga repertoara (ča moremo najti i u, za ovu priliku, izdanom prospektu) su nam pokazali svoje bisere na jubilarnom svečanošću 17. oktobra otpodne u mjesnom kulturnom domu. Na svečevanju su nazočni bili i: Neda Milišić, ataše za kulturu Veleposlanstva Republike Hrvatske, dr. Mijo Karagić, počasni konzul Republike Hrvatske u Madjarskoj, Franjo Ivanić, zastupnik u Ugarskom parlamentu, Attila Várfalvi, zastupnik Javne zaklade za nacionalne i etničke manjine u Madjarskoj. Mala dvorana se je napunila s pozvanima gosti iz društveno-političkoga života i s prijatelji partnerskih vezov iz Gradišća ter iz Hrvatske. Nekadašnje člane grupov su pozvali kroz medijske mogućnosti i kroz novine.

Dobar večer, dobri ljudi, da bi nam svi zdravi bili... skupnim jačenjem – ko je zavježbala Sabina Balog – su pozdravili domaćini sve nazočne. Tancoši su kroz ov pozdrav pokazali kolekciju svoje bogate narodne nošnje med kimi je sve već originalne prateži.

Uz gradišćansku, podravsku, prigorsku, turpoljsku, slavonsku, posavsku nošnju su na obljetnici pokazali svoj najnoviji „model“: bunjevačku narodnu nošnju. Dica iz čuvarnice s gradišćanskimi dičjimi igrama, a osnovnoškolari s polkom su se predstavili, na veliko veselje i zadovoljstvo gledateljev.

Tamburaški sastav „Veselih Gradišćancev“ u svojem prvom bloku je igrao pjesme iz Hrvatske. Pjesme *Širok šor*, *Kad procvatu jabuke* naši gosti iz stare domovine su zajedno pjevali s njimi. U svoj drugi blok su stavili gradišćanske jačke. Tamburaši uz hrvatske narodne igraju i vjerske, nekad i zabavne pjesme. Na cedejka „Svirajte mi tamburaši“ (1990), „Blažen Božić“ (2006) i na DVD-u o skupnom shodišću Gradišćanskih Hrvatov u Juri (2005) uz ostalo najdu se i ove pjesme. Tancoši odrasle sekcije su se predstavili s koreografijom Antuna Kričkovića, s Undanskim veseljem u skraćenoj varijanti. Ova koreografija, za ku iz ovoga mjesta moramo

zahvaliti našem i u inozemstvu poznatomu koreografu, bila je temelj onoga puta na kojega se je moglo zidati ne samo na Undi nek i u cijelom Gradišću. Na ovom putu su došli Djure Gostom i Štefan Kolosar do zajedničke koreografije „Undanska žatva“, ka je bila druga točka tančoške predstave. Treti njev tanac je izveden u novoj narodnoj bunjevačkoj nošnji, ka je kupljena u Hrvatskoj, a Bunjevačke plesove uvježbao je Alen Šušaković iz Čučerja, plesač ansambla Lado.

Za bogatim programom Matija Šmatović, zamjenik predsjednika Hrvatske državne samouprave, je prikadao nagrade „Za Gradišćanske Hrvate“, ku je utemeljila Hrvatska samouprava Jursko-mošonsko-šopronske županije. Uz HKD „Veseli Gradišćanci“ su još sedmimi dobili ovo priznanje: Anamarija Haniš-Gati, Balaž Farkaš, Čila Pinter, Djurdjica Balog, Sabina Balog, Terezija Kiš i Sabina Balog.

Nazočni peljači kulturnih društav su prikudali svoje dare, ke je prikzeo Štefan Kolosar, u nadi daljnega uspješnoga djelovanja. Marija Pilšić, predsjednica Društva Gradišćanskih Hrvatov u Ugarskoj, je prosila grupe za čuvanje svojega bogatoga jerba. Poslije vičere zabavu je osigurao Zoran Radanović.

Drugi dan su gosti bili pozvani na jubilarnu mašu, za kom su člani mjesne folklorne grupe položili vijenac u cimitoru, na grobu pokojnoga utemeljitelja i nekadašnjih članov grupe. Sponzori ove izvanredne obljetnice su bili: Društvo Gradišćanskih Hrvatov u Ugarskoj, Hrvatska državna samouprava, Hrvatska manjinska samouprava Jursko-mošonsko-šopronske županije, Javna zaklada za nacionalne i etničke manjine u Madjarskoj, Samouprava Jursko-mošonsko-šopronske županije i Veleposlanstvo Republike Hrvatske u Madjarskoj.

Čestitamo jubilarom u ufanju da će opet brzo projti pet ljet do idućega svetačnoga susreta.

Foto i tekst: *Marija Fülöp-Huljev*

Neumorni tamburaši-jubilari

Skica za portret

Zaljubljenik termike

Razgovarali smo s Mišom Lošanijom, stjuardom, letačem na paraglideru, o tome što ga je privuklo tom športu, i zamolili ga da nam objasni što je paragliding.

– Zapravo, sve je počelo u Udvaru, točnije na Poganskom aerodromu u Baranji, pokraj mogega rodnog mjesta, gdje sam rođen 1956. godine. Prvi put sam skočio iz zrakoplova padobranom sa svojih 15 godina. Kad sam bio mali, i mama mi je rekla da sam za zrak rođen i da mi je to u krvi. U tim mladalačkim danima bio sam oduševljen športskim letenjem. Više od 300 sati sam proveo u zraku i letio raznim športskim zrakoplovima. Otada tvrdim da život ništa ne vrijedi bez letenja, što je postalo i moja prava strast. Tako i za vrijeme školovanja, srednje škole, koju sam završio u Mohaču, sve svoje slobodno vrijeme provodio sam u zračnoj luci. Letenje poput ptice pruža čovjeku pravu slobodu, neopisiv osjećaj.

Biti pilot, letač odnosno skakati padobranom također je stvar koja podiže adrenalin, ili paragliding je nešto sasvim drugo?

– To je mnogo ljepše od vožnje zrakoplovom ili skakanjem padobranom. Sve ovisi o spretnosti paraglidera, mislim sve one vještine koje je usvojio za letenje, a tih ima baš podosta. Kažu da je to ekstremni šport koji se temelji na letenju odnosno padobranskom jedrenju otkuda potječe i izraz (paragljajding). Imao sam dobre učitelje, sada već prijatelje, u Mađarskom paraglajdinškom klubu od kojih sam naučio letenje. Bit je svega tragati za nevidljivim termalnim strujama, toplim zrakom čije strujanje, naravno uz vjetar, drži paragliding u zraku. Pojednostavljeno moglo bi se reći da se traga za nevidljivom snagom čijom pomoći paraglajding kruži po nebu, ide od jednog do drugog oblaka. Evo, naprimjer odavde iz Budimpešte kada čovjek uzleti i krene prema Balatonu, to se ne može ispričati što sve vidi i doživi, ne govoreći o tome kako se vratiti. To je i prava pustolovina koju čovjek mora isprobati.

Što treba znati o toj paragliderskoj opremi?

– Zamislite veliku naprtnjaču, ruksak koji stavite na leđa, a koji teži 15–20 kg, naravno, koji sadrži neko jako platno ili neke vrste najlona skrojenog kao ptičje krilo. Inače u Pečuhu se u Mađarskoj šije baš taj dio opreme. Kako sam već napomenuo, sjedim u plastičnom stolcu i natežem konopce kojima upravljam paraglider. Na raspolaganju su i instrumenti: variometri i GPS uređaj satelitske navigacije. Kod letenja imam čak dva i rezervnu bateriju te rezervni padobran odnosno obvezatno i kacigu, pa specijalno odijelo jer je gore uvijek hladnije. Kompletna parajedriličarska oprema kod nas košta kao rabljen auto, 400–500 tisuća forinti. Po meni, nije skupa, a i trajna je. Ako uredba, može poslužiti i za pokrivanje odnosno za viseću

ležaljku, a može od nje napraviti i suncobran ako je potrebno, sve sam to već isprobao. Važno je imati dobru i pouzdanu opremu i instrumente.

Koji su vam najveći uspjesi i kako doživljavate natjecanja i uopće na koji način se može u tom športu natjecati?

– Od 2005. godine sam član Mađarske nacionalne ekipe s kojom sam, mogu reći, obišao cijeli svijet. Preko ljeta smo pretežito u Europi, a zimi tragamo za lijepim vremenom na drugim kontinentima. Često smo u Južnoj Africi, Meksiku, Brazilu. A što se natjecanja tiče, može se itekako mjeriti. Na natjecanjima se odredi staza koja je obično od 30 do 100 km, a tko ju brže savlada odnosno preleti uz određena visinska ograničenja, taj je pobjednik. Zadnji put sam bio u Hrvatskoj u Buzetu na natjecanju koje je bilo na vrlo visokoj razini organizirano, što su mi rekli i prijatelji s kojima sam često u Sloveniji i Italiji. Tu sam prvog dana završio na prvome mjestu. Nažalost, drugi dan nisam imao sreće jer sam visinu od 1900 metara premašio sa sedam metara, stoga nisam osvojio nijedan bod. Najbolji rezultat postigao sam u Brazilu, bio sam pobjednik Južne Amerike, uz novčanu nagradu od tisuću eura, ali to za čovjeka nije motivirajuće sredstvo u športu.

Čini mi se da je vama lako biti u zraku jer vas i zanimanje veže uz zrakoplove.

– Posao je jedna, a hobi druga stvar. Polako tri desetljeća radim kod mađarske aviokompanije, a paragliding mi je zadovoljstvo, pa sam umalo svaki dan u zraku i letim na nečemu. Za ovih 28 godina staža u zraku sam proveo ukupno 16.500 sati. Upravo i razmišljam da odem u mirovinu, naime kod toga posla ima sedam godina popusta za prijevremensko odmaranje. Mjesečno sam u prosjeku 60–70 sati u zraku, što čovjeka zabavlja i zamara, tako da mi je malo i žao, a i nije napustiti zanat. Volim zimsko razdoblje charter letove za Kubu, Maldive itd., kada obično ima više vremena i posada za odmor,

a tada me otprati obično i obitelj, ako je moguće. Zato preporučujem mladima koji vole letenje da nauče barem dva jezika, da se usavrše, neće požaliti ako izaberu taj poziv koji nije nimalo lak, ali vrlo zanimljiv. Volim raditi s mladima, to je moja velika radost. Čekam umirovljeničke dane, da se povučem na Jadran u Trogir, gdje bih se najradije i udomio. Dobro je osvježiti ono znanje hrvatskoga jezika koje sam u obitelji dobio, pa se tako osjećam kao kod kuće. Budimpešta mi nije prirasla k srcu, pa se dvoumim gdje da se povučem, u Udvar ili još ne znam.

Kada ste već napomenuli obitelj, kako ona promatra taj poziv?

– Teško je to procijeniti. Kada sam počeo raditi, i ja sam mislio da ću postati pilot, ali zbog obiteljskih obveza, 90-ih godina sam se odrekao toga. Imam dva sina: Nikolu i Grgu, koji također imaju afiniteta za letenje, i na zrakoplovu i na paraglideru. Možda jedan od njih izabere upravo taj poziv, ali to u današnjem svijetu nije sigurno.

Zašto vam je noga u gipsu?

– A da, imali smo tvrdo slijetanje u tandem letu. Čuvao sam svojeg putnika, pa, eto, dogodi se i tako nešto. Kako liječnik reče, za 2–3 tjedna bit će sve u redu, pa se već u duši pripremam u Poljsku, ali sigurno ću uzletjeti u prosincu u Južnoj Africi, i u siječnju u Meksiku.

Andrija Pavleковиć

SOMBOR – Šokci i baština. Udruga građana „Urbani Šokci“, u subotu, 17. listopada, priredila je kulturnu večer pod nazivom „Od gajdi do tambure“, koja je upriličena u somborskom Narodnom kazalištu. Ova je priredba ostvarena u okviru zajedničkog projekta podunavskih šokačkih Hrvata „Šokci i baština“.

Nakon pozdravnih riječi predsjednice Udruge Marije Šeremešić, i uvodne melodije na gajdama u izvođenju Marije Pešić, muzikolog Julije Njikoš održao je predavanje o povijesti tambure, a nastupio je i samičar Franjo Verić. U nastavku programa nastupili su Tamburaški orkestar Glazbene škole „Petar Konjović“ iz Sombora pod ravnanjem Đure Parčetića, Tamburaški sastav „Ravnica“ iz Osijeka i Željko Vitovski, a posebna gošća bila je Vera Svoboda, koja je slavenskim, šokačkim narodnim i starogradskim pjesmama oduševila publiku koja je do posljednjega mjesta ispunila kazališnu dvoranu. Svojom nazočnošću tamburašku večer uveličali su brojni uzvanici, među njima predstavnici Veleposlanstva Republike Hrvatske u Beogradu, Generalnog konzulata Republike Hrvatske u Subotici, grada Sombora i Pokrajine Vojvodine, te svih naselja šokačkih Hrvata u bačkome dijelu Podunavlja.

PEČUH, OSIJEK – Na prijedlog pečuškoga gradonačelnika, 12. listopada u Pečuhu su se sastali De Blasio Antonio, voditelj programa Pečuh – Europski grad kulture 2010, i Petar Weisz, autor projekta i predsjednik udruge Olimpijada kulture Osijek. Na sastanku je dogovoreno da će se tijekom idućih 15 dana izmijeniti pisma namjere s konkretnim prijedlozima o uključivanjima grada Pečuha u projekt Olimpijade kulture. Grad Pečuh bi oformio Odbor za suradnju s udrugom Olimpijada kulture Osijek. Nakon toga bi načelnici grada Pečuha i Osijeka, te župani obje regije, Baranjske županije i Osječko-baranjske županije, bili pozvani da prisustvuju svečanom potpisivanju Sporazuma o suradnji u Pečuhu. Uđe li Hrvatska u Europsku Uniju do održavanja Olimpijade kulture, grad Pečuh bi uz grad Osijek bio jedan od nositelja odvijanja Olimpijade. Ako Hrvatska dotada ne bude članica EU, Pečuh bi preuzeo Reviju nagrađenih umjetnika s Prve Olimpijade kulture. Dogovoreno je i da grad Pečuh, kao Europski grad kulture 2010, predstavi projekt Olimpijada kulture Osijek, na međunarodnoj sceni tijekom svog mandata.

Prijateljski susret u Buševcu

Dica i domaćini u trakošćanskom dvorcu

Školari Osnovne škole „Mihovil Naković“ su sa svojim učiteljima boravili jedan vikend kod svojih prijateljev u partnerskoj školi u Buševcu. Ov susret je već tradicionalan, kad se dica međusobno strefu dvakrat u školskom ljetu. Na jesen putuju koljnofska dica u Hrvatsku, a iz Buševca dođu školari na protulice na pohod Gradišću. Ovu vezu su već na početku devedesetih ljet sklopili dva velika prijatelji i direktori dotičnih škol Franjo Pajrić i Krešimir Matašin. Prije tri ljet su malo proširili krug na takozvanu Europu i počeli zajednički projekt sa školskom sekcijom Hrvatskoga gradišćanskoga kulturnoga društva pod imenom „Zajedno u Europi“. Plod toga projekta je film i veliki informativni plakati na koji dica predstavljaju svoju okolicu, zemlju i svoj zavičaj. Lanjsko ljetu su u ov projekt priključili i Hrvatsko kulturno

društvo iz Čunova. Na prvom susretu su se dogovorili da ćedu skupno napraviti slikovni rječnik sa sto riči, a izrazi ćedu bit na osam jeziki: turopoljski (Buševac), južno Gradišće (Pinkovac), sridnje Gradišće (Koljnof), sjeverno Gradišće (Čunovo), standardni hrvatski, nimški, ugarski i slovački. Informativno predstavljanje je bilo sad u Buševcu za zastupnike mjesne i županijske općine, a službeno predstavljanje ćedu na protulice održati u Koljnofu, kamo ćedu biti pozvani svi suradnici ovoga projekta. Polag predstavljanja su domaćini pozvali na skupni izlet školare iz Koljnofa u Trakošćan.

Putovanje je financirala Zaklada za narodnosne i etničke manjine u Ugarskoj.

Ingrid Klemenšić

Foto: *Vlado Matun*

SALANTA – Samouprava sela Salante darovala je ukrasni vodokok u obliku školjke Općini Strizivojna. Predsjednik Hrvatske samouprave Mijo Štandovar te salantski načelnik Zoltán Dunai, boraveći sa skupinom Salančana na hodočašću u Hrvatskoj, spomenuti je vodokok 4. listopada darovao predstavnicima Strizivojne, naselja s kojim Salanta njeguje desetoljetne prijateljske veze. Na slici skupina salantskih hodočasnika pred đakovačkom katedralom.

Foto: Marica Ištoković